Teknologiateollisuus

19.10.2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Teema: Yritysten kilpailukyvyn ja viennin edistäminen vuoden 2022 talousarvioehdotuksessa (PL 32)

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Lausuntomme on seuraava:

Taloudesta, talousarviosta ja vientiyritysten tilanteesta

Talouskehityksen arvioidaan olevan vuonna 2022 vahvaa, kun maailmantalous ja Suomen talous jatkavat nousuaan koronakriisin aiheuttamasta kuopasta. Suomen talous on toipunut globaalin kasvun vetämänä ja koronakriisin helpottaessa odotuksia nopeammin. Nopean kasvun pyrähdys jää ennusteiden mukaan kuitenkin lyhyeksi, kun osaajapula, riittämättömät työllistämistoimet ja investointiympäristön epävarmuudet hidastavat kasvua.

Teknologiateollisuus on pettynyt budjettiesitykseen, jossa rakenteelliset työllisyyttä edistävät päätökset ovat yhä tekemättä, vaikka niiden valmistelu on ollut käynnissä jo kesästä 2019 lähtien. Päätökset ovat välttämättömiä julkisen talouden tasapainottamiseksi, osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi ja viennin kasvun turvaamiseksi. On kestämätöntä, että Suomessa on samaan aikaan 300 000 työtöntä ja 150 000 avointa työpaikkaa. Suurimmat ongelmat ovat sosiaaliturvan kannustinloukut sekä työelämän tarpeita vastaavien täsmäkoulutusten riittämättömyys. Työelämän lainsäädännön puolella paikallisen sopimisen edistämiseen tähtäävät toimet ovat yhä ratkaisematta.

Tunnistamme silti taloudellisen tilanteen herkkyyden, koronatilanteeseen liittyvät epävarmuudet ja myös muiden maiden pääsääntöisesti edelleen elvyttävänä jatkuvan finanssipolitiikan. Mahdolliset myötäsykliset toimet tulisi suunnata yksinomaan talouden kilpailukyvyn, kasvun ja uudistumisen vauhdittamiseen. Velkarahaa ei tule käyttää pysyväisluonteisiin käyttömenoihin.

Pysyvät panostukset tuottavuuteen ja uuden luomiseen (TKI-panostukset) kohti hallituksen omaa neljän prosentin tavoitetta jäivät tekemättä, vaikka Kestävän kasvun ohjelma nostaakin ensi vuoden TKI-rahoituksen hyvälle tasolle. Tämä ongelma on parlamentaarisen TKI-työryhmän ratkaistava ja toimeen on ryhdyttävä jo tällä hallituskaudella.

Suomen tavaraviennin arvo on kasvanut viime kuukausina nopeasti johtuen pääosin hintojen noususta. Viennin volyymi on sekin kasvanut, mutta kilpailijamaita hitaammin. Investoinnit digivihreään siirtymään tarjoavat uusia vientimahdollisuuksia, edellyttäen että yritysten kansainvälinen kilpailukyky on kunnossa, Suomen vienninedistämistyökalut ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä ja että Suomi on yrityksille houkutteleva maa investoida kasvuun. Mikään näistä edellytyksistä ei ole täysin kunnossa.

Teknologiateollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.teknologiateollisuus.fi
Y-tunnus: 0215289-2

Kilpailukykyä, investointeja ja uutta vientiä verotusta kehittämällä

Teknologiateollisuuden toiveissa oli saada budjettiin verotyökaluja, jotka tukevat yritysten digi-vihreää kasvua. Suomen hiilineutraalisuustavoitteet edellyttävät merkittäviä T&K-investointeja uuteen teknologiaan ja digitalisaatioon. Kiitämme tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän tutkimusyhteistyön T&K-verovähennysmallin jatkamista vuoteen 2027 asti ja vähennysprosentin merkittävää korotusta 150 prosenttiin. Tämän vaikuttavuus ei kuitenkaan riitä, sillä TKI-toiminnan lisäyksestä valtaosa pitää tehdä yrityksissä. Yrityksen omaan TKI-toimintaan kohdistuvasta T&K-verokannustimesta täytyy aloittaa valmistelutyö nopeasti, jotta laki saadaan voimaan v. 2022 aikana.

Päätös kone- ja laiteinvestointien kaksinkertaisen poisto-oikeuden jatkamisesta vuosille 2024–2025 on oikea, mutta poisto-oikeudesta tulee tehdä pysyvä ja sen tulee koskea myös käytettyinä ostettuja koneita. Poisto-oikeus vahvistaa erityisesti pk-yritysten edellytyksiä investoida, parantaa kilpailukykyään ja kasvaa.

Suomen pitää olla hyvä toimintaympäristö yrityksille. Tämä edellyttää kansainvälisesti kilpailuetua tuovaa yhteisö- ja yrittämisen verotusta sekä verotuksen ennustettavuutta. Siksi on tärkeää, että budjetissa pidetään kiinni hallitusohjelmakirjauksesta olla kiristämättä yritysten ja yrittämisen verotusta. Muun muassa osaajien saatavuuden helpottamiseksi on ensiarvoisen tärkeää, ettei ansiotuloverotusta kiristetä.

Kaivosveron valmistelussa tulee huomioida kaivoksiin liittyvän lainsäädännön kokonaisuus, johon kuuluvat myös uusi kaivoslaki, luvitus, maankäyttö- ja rakennuslaki sekä luonnonsuojelulaki. Kaivokset tuottavat Suomen ja Euroopan omavaraisuuden näkökulmasta kriittisiä mineraaleja ja metalleja, esimerkiksi liikenteen sähköistämiseen tarvittavien akkujen kriittisiä materiaaleja ja muita vähähiiliratkaisujen raaka-aineita. Kaivosteollisuuteen kohdistuvat uudet rasitteet heikentävät esimerkiksi metallien jalostuksen ja Suomen akkuklusterin yritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Lainsäädännön kokonaisuus on luotava sellaiseksi, ettei se tuhoa kestävän kaivosteollisuuden toimintaedellytyksiä Suomessa.

Myös muiden verolinjausten osalta tulee analysoida vaikutus Suomen houkuttelevuudelle ja kilpailukyvylle. Henkilöiden maastapoistumisveroa harkittaessa tulee ensin arvioida vaikutus start-up -yrittäjien ja osaajien saamiseen Suomeen. Ulkomaisten rahastojen kiinteistösijoituksista saatujen voittojen verotuksen kiristäminen voi laskea Suomeen suuntautuvien sijoitusten määrää. Korkovähennysrajoitussäännöstä muutettaessa valmistelussa pitää huolehtia, ettei muutos heikennä suomalaisyritysten kansainvälistä kilpailukykyä.

Tutkimus- ja innovaatiotoiminta on saatava nopeasti uudelle tasolle

TKI-toiminnan vahvistaminen ja tutkimuksen tasonnosto ovat tärkeimmät keinot Suomen tulevan hyvinvoinnin varmistamiseksi. Yrityksille kohdistetuissa T&K-avustuksissa Suomi on OECD-maiden häntäpäässä. Yhteiskunnassa vallitsee laaja tuki sille, että TKI-rahoitus nostetaan neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Selvitysten mukaan tavoite edellyttää, että julkista TKI-rahoitusta lisättäisiin vuosittain 150—200 miljoonalla eurolla. Puolet tästä tulee suunnata yrityksille.

Kaikesta TKI-rahoituksesta 2/3 on yritysten omaa rahoitusta. Neljän prosentin tasolle tai sen yli päästään vain, jos yritykset kokevat Suomen houkuttelevana TKI-ympäristönä. Suomen tulee tavoitella tilannetta, jossa korkeatasoinen tutkimus, ainutlaatuiset kokeiluympäristöt ja julkiset innovaatiokannustimet yhdessä tekevät maastamme erittäin vetovoimaisen kohteen, kun yritykset tekevät päätöksiä TKI-toimintojen sijoittumispaikoista.

Hallituksen tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikan tulee nojata kansalliseen TKI-tiekarttaan, korkeakoulutus ja tutkimus 2030-visioon, sekä parlamentaarisen T&K-työryhmän linjaukseen.

Pidämme erittäin myönteisenä Suomen kestävän kasvun ohjelmasta TKI-toimintaan Business Finlandille ja Suomen Akatemialle osoitettua lisärahoitusta. Sen lisäksi TKI-tiekartan toteutukselle tulee sopia askelmerkit parlamentaarisessa T&K-työryhmässä, ja rahoituksen tulee näkyä jo vuoden 2023 pysyvässä budjettikehyksessä. Julkisesta T&K-rahoituksesta tulee sopia vuoteen 2030 saakka.

Visio 2030:ssa asetettu tavoite korkeakoulujen profiloitumisesta ja työnjaosta on toteutettava, jotta varmistetaan toiminnan tehokkuus ja tutkimuksen tason nosto maailmanluokkaan.

Suomen kestävän kasvun ohjelma edistää vihreää siirtymää, mutta investoinnit digitalisaatioon eivät riitä

Suomen kestävän kasvun ohjelma on ensimmäinen askel kohti digivihreän kasvun vuosikymmentä. Määräaikaiset panostukset ovat tarpeellisia ja ne vauhdittavat yritysten uudistumista, kasvua ja vientiä. Pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan kuitenkin myös pysyviä lisäyksiä valtion T&K-rahoitukseen ja viennin rahoitus- ja tuki-instrumentteihin.

Ohjelman sisällöllinen painotus muun muassa vetytalouden kehittämiseen on sitä digivihreää toimintaa, johon Suomen tulee panostaa. Lisäksi Teknologiateollisuus pitää tärkeinä investointeja teollisuuden jätevirtojen kiertotalouteen, tarvittavien pilotointilaitosten tukemiseen ja esimerkiksi teollisuuden sähköistämiseen uusiutuvan energian avulla. Ilmastorahaston rahoitusvolyymiä tulee kasvattaa.

Ohjelman suurin puute on digitalisaatiopilarin rahoituksen niukkuus ja vähien digirahojen suuntaaminen vipuvaikutukseltaan vähäisiin ja elinkeinoelämän digitalisaation vauhdittamisen näkökulmasta merkityksettömiin hankkeisiin.

Digirahoitusta tulisi suunnata merkittävästi enemmän yrityksille kärkiteknologioiden kehittämiseen, kuten mikroelektroniikkaan, radioverkkoteknologiaan, muihin deep tech-teknologioihin sekä TKI-toimintaan 5G:n hyödyntämiseksi yritysten liiketoiminnassa. Mikroelektroniikka ja puolijohdeteollisuus tulee Euroopassa olemaan erityinen kehittämisen kohde (vrt. European Chips Act). Suomen puolijohdeteollisuuden ekosysteemiin kuuluvat yritykset ovat omilla erityisalueillaan maailman kärjessä. Kiinnittyminen eurooppalaisen kehityksen kautta tukevoituviin arvoketjuihin on tärkeää, mutta esim. IPCEI-hankkeisiin allokoitu julkinen tuki on auttamattoman pieni.

PK-yritysten teknologia- ja digikyvykkyyttä tulee parantaa tukemalla pk-yrityksille suunnattuja ekosysteemihankkeita, kuten valmistavan teollisuuden innovaatioverkosto FAMN. Teknologiateollisuuden yritykset tekevät puolet Suomen koko viennistä, ja valmistavan teollisuuden kilpailukyky Suomessa perustuu kilpailukykyiseen PK-yritysverkostoon. Suomella on erinomaiset edellytykset kasvattaa vientiä ja luoda uusia työpaikkoja koko Suomeen, kun PK-yritysten kilpailukyvystä pidetään huolta.

Kyberturvallisuuden rahoitusta tulisi kohdentaa uudelleen toteuttamalla kyberturvallisuuden kehittämisohjelma kansallisen ekosysteemin luomiseksi sekä kohdistamalla rahoitusta kyberturvallisuuden tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä tehokkaaseen markkinoille saattamiseen.

Yrityksille suunnattu rahoitus työllisyyden, osaamisen sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisessä on varmistettava, koska yrityksillä on merkittävä rooli toiminnan kehittämisessä ja uudistamisessa. Kestävän kasvun ohjelman rahoitusta tulee suunnata terveysteknologian automatisaatiokehitykseen ja datan hyödyntämiseen ennakoivan terveydenhuollon lisäämiseksi, sote-toimintojen tehostamiseksi ja palvelutason parantamiseksi, sekä hoitojonojen lyhentämiseksi. Tämä edistää osaltaan myös digitaalisten kärkiteknologioiden kehittämistä ja luo uusia vientimahdollisuuksia ympäri maailmaa.

Työhön johtava maahanmuutto on saatava moninkertaistumaan

Suomen kasvun ja kilpailukyvyn kulmakivi on osaavan työvoiman saatavuus, ja siihen kotimainen työvoima ei riitä. Maahanmuuttovirasto ja sen toteuttamat lupaprosessit toimivat valitettavasti edelleen elinkeinoelämän tarvitseman ulkomaisen osaajavirran tukkeena. Hallitus on linjannut tavoitteeksi työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupien osalta yhden kuukauden enimmäiskäsittelyajan hallituskauden loppuun mennessä sekä erityisasiantuntijoiden ja start up -yrittäjien ja heidän perheenjäsentensä osalta kahden viikon käsittelyajan vuoden 2022 aikana. Näiden saavuttaminen edellyttää nykyvirastosta kokonaan erotettua uutta toimintayksikköä, uusia työn tekemisen tapoja, asiantuntijaresursseja, palvelumuotoilua, lupaprosessien digitalisointia ja järjestelmäuudistuksia. Uudistamistyön rinnalla on myös pystyttävä purkamaan olemassa olevia luparuuhkia.

Teknologiateollisuus pitää tervetulleena toimina, että vuoden 2022 valtiontalousarviossa on ehdotettu 1 milj. euron lisäkohdennus lupaprosessien nopeuttamiseen, 5,5 milj. euron lisäystä henkilöstöresurssien turvaamiseen sekä 7,8 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta osaajien maahanmuuton tukemista koskevan digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen. Nämä kertaluotoiset resurssilisäykset tarvitaan, jotta osaajien maahantuloa voidaan sujuvoittaa hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti.

Puolustushankinnat synnyttävät uutta vientiä

Puolustusvoimien suurhankintaan liittyy teollisen yhteistyön elementti, joka oikein johdettuna voi synnyttää pysyvää yhteistyötä toimittajan ja sen kumppanien kanssa, sekä useiden miljardien eurojen arvosta uutta vientiä. HX-hankkeen teollisen yhteistyön ja vientipotentiaalin toteutuminen täysimittaisesti tulee varmistaa riittävällä resursoinnilla ja tuella yritysten suuntaan.

Koulutus on kilpailukyvyn perusta

Hallituksen esityksessä osoitetaan 15 miljoonaa euroa määräaikaista rahoitusta korkeakoulujen aloituspaikkoihin. Aloituspaikkojen lisääminen on perusteltua, kunhan ne kohdennetaan osaajatarvealoille ja rahoitus on pysyvää. Teknologiateollisuuteen tarvitaan tuoreen osaajatarveselvityksen mukaan 130 000 uutta osaajaa seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Koulutuksen laadun turvaamiseksi tulee turvata ennakoitavasti ja pitkäjänteisesti nouseva perusrahoitus korkeakoulutuksen visio 2030 mukaiseen tavoitteeseen pääsemiseksi, jotta vuonna 2030 nuorista ikäluokista 50 % olisi suorittanut korkeakoulututkinnon.

Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamisen kokeiluun osoitettu määräraha 5 miljoonaa euroa on pieni, mutta elinkeinoelämä on mielellään mukana tämän edetessä. Budjettiriihessä kohdennetut rahat kohdistuivat lähinnä järjestelmän kehittämiseen, mutta Kestävän kasvun ohjelmassa koulutuksiin ohjattavasta rahasta tulisi leijonanosa kohdentaa tukemaan digitalisaatiota ja vihreää siirtymää tukevaa koulutusta. Järjestelmää kehitettäessä yritykset tulisi ottaa merkittäväksi kohderyhmäksi.

Yrittäjyyttä tukemalla syntyy uusia työpaikkoja ja vientiä

Budjettiesityksessä oli hyviä ehdotuksia pk-yritysten kansainvälistymisen ja kasvun edistämiseksi. Kuitenkin resurssien painotus eri instrumenttien välillä jättää toivomisen varaa.

Yrityksille hyödyllisimpiä ovat suorat, kilpailukykyä edistävät tukimuodot kuten TKI-tuet, -lainat ja -verovähennykset, sekä taloudelliset tuet kuten vientiluotot. Viennissä olisi syytä tukea jo vientiä harjoittavia, kilpailukykynsä markkinoilla todistaneita yrityksiä laajentamaan uusille markkinoille ja edelleen TKI-toiminnalla parantamaan kilpailukykyä. Tuen tulisi kannustaa vientiyhteistyöhön pienempien yritysten kanssa. Suuremmat pk-yritykset ja mid cap-yritykset (mittelstand) voivat toimia pienempien yritysten myyntikanavana olemassa oleville asiakkaille. Tämä edistäisi myös useamman suomalaisen pk-yrityksen kasvua teollisiksi mittelstand-yrityksiksi.

Mikro- ja pienten yritysten osallistumista vientiin voidaan kehittää myös pk-yritysten verkostoitumista edistämällä ja tukemalla.

Viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelma tulee käynnistää täysimittaisesti. Kansainvälistymisen tuki-instrumenttien tulee olla kilpailijamaiden tasolla. Suomesta puuttuu edelleen mm. pienten vientiluottojen (ostajaluottojen) myöntäjä, vaikka tarve on osoitettu kattavalla selvityksellä, kilpailijamaissa pieniä ostajaluottoja myönnetään, ja Suomessa Finnvera on tunnistettu sopivaksi tarjoajaksi tälle tuotteelle.

Yrityksiä ei tule asettaa perusteetta eriarvoiseen asemaan sijainnin perusteella, esimerkiksi investointitukien tulisi olla yhtä lailla saatavilla paikasta riippumatta. Kansainvälisessä markkinassa kilpailevien suomalaisten yritysten tulee olla samalla viivalla keskenään.

Kestävä kehitys vauhdittaa vientiä

Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoiksi ehdotetaan esityksessä yhteensä noin 1,3 mrd. euroa, joka on likimain sama taso kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Vähähiilisyyttä edistävään TKI-toiminnan tukemiseen ehdotetaan Business Finlandille 572,5 milj. euron valtuutta, jossa on EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanosta tulevaa lisäystä 236,1 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vastaavasti energiatuen valtuudeksi ehdotetaan 546 milj. euroa, jossa on lisäystä 386 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäys aiheutuu niin ikään EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksen ehdotetusta kohdistumisesta investointeihin energiainfrastruktuureihin, uuteen energiateknologiaan, vähähiiliseen vetyyn sekä teollisuuden sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen. Uusiutuvan energian tuotantotukeen ehdotetaan 310 milj. euroa, jossa on kasvua 27 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäys johtuu mm. tuulivoimatuotantomäärän päivityksestä.

Teknologiateollisuus pitää elpymispaketin kautta tulevia rahoitusmahdollisuuksia merkittävinä vähähiilisyyden ja kestävän kehityksen kannalta. Muistutamme kuitenkin siitä, että Suomen hiilineutraaliustavoitteen ja kaksoissiirtymän edellyttämät investoinnit teollisuudessa ovat useita kymmeniä miljardeja tulevan vuosikymmenen kuluessa. Uusien teknologioiden kehittämisen, käyttöönoton ja käytön laajentamisen varmistamiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että yritysten jatkuvaa, elvytysrahoituksesta riippumatonta TKI-rahoitusta vahvistetaan pitkäjänteisesti ja että energiatuen määräraha varmistetaan vähintään 60 milj. euron tasolle ensi kevään kehysriihessä. Toteamme lisäksi, että TKI-tukea tulee olla saatavilla myös muille kuin vähähiilisyyttä edistäville teknologian kehityshankkeille ja innovaatioille.

Energiaverotus vaikuttaa suoraan energian hintaan, joten se määrittää osaltaan myös suomalaisen teollisuuden kansainvälistä kilpailukykyä. Budjettiriihessä vahvistetut energiaverotuksen muutosehdotukset ovat kannatettavia. Teknologiateollisuus ry kannattaa budjettiin kirjattua periaatetta siirtää lämpöä hyötykäyttöön tuottavat pienemmätkin konesalit, lämpöpumput ja sähkökattilat alempaan sähköveroluokkaan II. Linjausten taksonomia on kuitenkin tarkistettava toimivaksi, ettei se sulje lämpövoimaa tuottavia laitoksia epätarkoituksenmukaisten raja-arvojen perusteella alemman veroluokan ulkopuolelle.

Muita vastaavia linjauksia ovat kierrätysteollisuuden siirtäminen teollisuuden alempaan sähköveroluokkaan sekä vähäpäästöisen liikenteen vauhdittaminen veronkevennyksin. Teknologiateollisuus tukee siirtymistä liikenteen fossiilittomuuteen tukemalla siirtymää vähä- ja nollapäästöisen liikenteen käyttöön.

Kunnioittavasti
Teknologiateollisuus ry

Matti Mannonen, johtaja, Uudistuva teollisuus
puh. 040 544 7047
etunimi.sukunimi@teknologiateollisuus.fi